Cana asobnaha numaru 20 hr.

Pierasyłka apłačana ryčałtam.

Nr. 15 (560). Wilnia, Niadziela 1 Krasawika 1934 h. Hod X (XVIII).

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaja i literaturnaja hazeta.

Adres Redakcyi i Administracyi: WILNIA, ZAWALNAJA 1—1 (Wilno, Zawalna 1—1). Redakcyja adčynlena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.	HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.	„Biel. KRYNICA" kaštuje na hod—4 zał., na paŭhoda — 2 zał., na 3 miesiacy—1 zał. Zahranicu ŭdwaja daražej. Ceny abwiestak pawodle ŭmowy.

ALLELUJA!.. Usim našym padpiščykam, čytačom i prychilnikam žadajem wiasiołych ŚWIAT WIALIKADNIA! ХРЫСТОС УСКРОС!..

Трагедыя беларускае Царквы.

Беларуская прэса няраз зьвяртала ўвагу на несправядлівыя адносіны нашае праваслаўнае гіерархіі да беларускага народу і ягоных нацыянальных імкненьняў. Справа гэта зьяўляецца для нас вельмі важнаю і таму трэба прыгледзіцца да яе бліжэй.

Гістарычна мы ўжо ведаем, што даўная незалежная беларуска-украінская Царква была паняволена Царквой расейскай, якая ў свой чарод, будучы паняволена царскім урадам, была на нашых землях у пэўным сэнсе установай палітычнай, мэтай якой было русыфікаваць беларускае жыцьцё.

Становішча расейскае Царквы ў адносінах да дзяржавы было так-жа ў вялікай меры палітычнае. Напр. на‘т тайна сьв. споведзі магла і мусіла быць адкрыта прад дзяржаўнай уладай праз сьвяшчэнніка, калі грахом былі злыя намеры проціў цара або ягонага дому. За ўсё гэта Царква карыстала з надзвычайнае дзяржаўнае апекі, якая больш прыносіла шкоды самой царкве, як карысьці. Наследкі гэтага мы бачым у часе апошняе расейскае рэволюцыі, дзе Царква ня толькі ня сталася стаўбом грамадзкага ладу, а наадварот — сама развалілася на некалькі незалежных ад сябе Цэркваў.

З развалам Расеі і адыходам часьціны беларускіх зямель да польскай дзяржавы паўстала тут Царква незалежная ад Царквы расейскае і наступіла канешнасьць павароту да гістарычнае Царквы беларускага і ўкраінскага народаў. Думка гэта сама па сабе дужа добрая, але злыя людзі патрапілі з яе зрабіць Голгофу для беларускага праваслаўнага народу. Царкоўная палітыка ў Польшчы мітрапаліта Дзяніса — гэта зьдзек над беларускім праваслаўным народам.

Пачатак зьдзеку адносіцца да часоў, калі наша вышэйшая гіерархія пастанавіла, каб наша Царква ня сходзіла з даўнейшае расейскае дарогі. Гэта пастанова была страшнаю для Царквы, вернікаў, ды і самой праваслаўнай веры. Паляком гэткая царкоўная палітыка дужа карысна З аднаго боку палітыка гэта дае ім магчымасьць праз Царкву аслабляць беларускі народны рух, а з другога — гэткая царкоўная палітыка аслабляе самую Царкву, не даючы ёй магчымасьці апёрціся на беларускія праваслаўныя гушчы. Апрача-ж гэтага такая палітыка дае магчымасьць польскім уладам ставіць закіды, што Царква русыфікуе беларусаў і ўкраінцаў і гэткім чынам улада гэна можа трымаць архіерэяў — як кажуць — у руках.

Каб некаму не здавалася, што ня маем мы падстаў гэтак цьвердзіць паставім сабе пытаньні:

1) Чаму дагэтуль не праведзена беларусізацыя нашае Царквы, чаму мы ня маем казаньняў у цэрквах па беларуску?

Таму, што гэтага ня хочуць ні мітрапаліт ні архірэі. Пастановы аб увядзеньні беларускае мовы ў царкву — гэта дым у вочы беларускага грамадзянства.

2) Чаму няма дагэтуль беларускіх школьных кніжак для навукі рэлігіі? Бо мітрапаліт і архірэі, выціснуўшы з беларускіх прыходаў і духавенства больш як паўтара міліёны злотых, ужывалі гэтых грошаў на выданьне расейскіх друкаў, на падмогі расейскім арганізацыям, а на‘т (як кажуць сярод духавенства) на куплю асабістай маемасьці для мітрапаліта і епіскапаў.

3) Чаму ня маем беларускае праваслаўнае часопісі, якую нам так-жа абяцалі? Таму, што тады яе абяцалі, калі патрэбна была беларуская помач у пяжкім палажэньні мітраполіі, а цяпер ужо «старгаваліся».

4) Чаму ў школах рэлігія выкладаецца парасейску, а на‘т папольску? Бо мітрапаліт з архірэямі ня выдалі бел падручнікаў для навукі рэлігіі.

5) Чаму дагэтуль ня скліканы Сабор? Бо мітрапаліт і архірэі баяцца кантролі над сваей дзейнасьцю некарыснаю для Царквы

і 6) Ці беларускай Царкве гразіць спольшчаньне і то хутка? Бязумоўна так! Мітрапаліт і архірэі да гэтага Царкву вядуць праз сваю расейшчыну і — агулам праз даводжаньне Царквы да занепаду.

Вось цяперашняе палажэньне Царквы ў Польшчы, створанае расейскай гіерархіяў.

Вось у чым крыецца трагэдыя нашае беларускае Царквы. Аднак мы праваслаўныя беларусы ня можам дапусьціць да яе ўпадку. Мы павінны яе бараніць, жадаючы ад духоўных уладаў прадусім завядзеньня беларускіх казаньняў у Цэрквах і ня слухаючы маскоўскіх, а такжа трэбуючы выданьня беларускіх школьных падручнікаў рэлігіі не пазваляючы дзецям вучыцца ў школе рэлігіі ў чужых: маскоўскай, ці польскай мовах.

М. Грынюк.

Światkawańnie 16-tych uhodkaŭ Abwieščańnia Niezaležnaści Biełarusi.

Dzień 25 sakawika biełaruskaje hramadzianstwa z hodu ŭ hod światkuje z wialikaj uračystaściaj. U hety dzień usie biełaruskija narodnyja siły zaŭsiody złučaje adna supolnaja ideja biełaruskaha narodu — ideja Aktu 25 sakawika 1918 hodu.

Biełaruskaje niezaležnaje hramadzianstwa Zach. Biełarusi, abjadnanaje pad biel čyrwona-biełym ściaham Biełaruskaha Nacyjanalnaha Kamitetu, 16-tyja ŭhodki Abwieščańnia Niezaležnaści Biełarusi światkawała ŭ Wilni ŭ nastupnym paradku:

Nabaženstwy.

A hadzinie 10 ranicy ŭ kaściele św. Mikałaja ks. Ad. Stankiewič adprawiŭ ŭračystuju Imšu, padčas jakoj pryhoža piajaŭ biełaruski kaścielny chor pad kiraŭnictwam hram. A. Stepowiča. Na ŭračystaje nabaženstwa zyšłosia nia mała narodu, a tak-ža pradstaŭniki ad litoŭskaha hramadzianstwa i ad studenskaj arhanizacyi „Skorynija" z štandaram. Paśla nabaženstwa ks. dr. Hlakoŭski krasamoŭna skazaŭ adpawiednaje da ŭračystaści kazańnie, jakoje swaim hłybokim źmiestam zachapiła słuchačoŭ.

A hadzinie 12 u sabory św. Ducha adbyŭsia ŭračysty malebien, jaki adprawiŭ archimandryt Filip Marozaŭ pry asyście jeromanachaŭ i dyjakana manastyra św. Ducha. Na nabaženstwa zyšłosia dawoli mnoha narodu, da katoraha archimandryt Filip padčas malebiena skazaŭ hłybokaha źmiestu, pryświačanuju hetaj uračystaści, prapawiedź.

Pry hetym treba zaznačyć, što archijepiskap Chwiados sam asabista prad siabrami Prawasłaŭnaj Kamisii Biełaruskaha Nacyjanalnaha Kamitetu zahadzia abaznačyŭ sabor św. Ducha miescam dla nabaženstwa ŭ dzień biełaruskaha narodnaha świata — 25 sakawika.

Nadzwyčajny Schod Biełaruskaha Nacyjanalnaha Kamitetu

Zala Biełaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury, dzie adbywaŭsia nadzwyčajny schod Biełaruskaha Nac. K-tu, napoŭniena była narodam. Prybyli na hetu ŭračystaść miž inšymi haśćmi pradstaŭnik Tymčasowaha Litoŭskaha K-tu wice-staršynia P. Karazija i pradstaŭniki ŭkrainskaha studenstwa ŭ Wilni.

Za prezydyjalnym stałom zasiadaje Prezydyjum Biełaruskaha Nacyjanalnaha K-tu: staršynia J. Paźniak, wice-staršyni — W. Bahdanowič i F. Jaremič, siabra prezydyjumu inž. A. Klimowič i sekretar — dr. T. Kunicki.

Staršynia K-tu, adkrywajučy schod, prywitaŭ haściej i ŭ karotkaj pramowie wykazaŭ značeńnie aktu 25.III u sučasnym peryjadzie biełaruskaha narodnaha adradžeńnia. U časie pramowy staršynia Paźniak zaprapanawaŭ ustawańniem z miesc ušanawać pamiać usich zmaharoŭ, jakija złažyli swajo žyćcio na aŭtar Baćkaŭščyny. Paśla ahulnaha ŭšanawańnia pamiaci pamioršych, staršynia ŭ dalejšych słowach koratka wykazaŭ, jak ideja Aktu 25 sakawika 1918 hodu šyroka i hłyboka kultywujecca ŭ biełaruskich narodnych masach, asabliwa siarod moładzi, što źjaŭlajecca najlepšaj zarukaj dla ździejśnieńnia ideału abwieščanaha 25.III.1918 h. Paśla hetaha nastupiła dalejšaje wykanańnie paradku dnia.

Referat.

Referat na temu „Z biełaruskaha palityčnaha žyćcia ŭ Miensku 1917—18 hadoch", wielmi bahaty źmiestam, krasamoŭna pračytaŭ ks. W Hadleŭski. Referat heny majem stenahrafična zapisany i nadrukujem całkom. Drukawać jaho pačynajem u hetym numary

Prywitańni.

Paśla zakančeńnia referatu pačalisia prywitańni. Pieršym pramowiŭ pradstaŭnik Litoŭskaha K-tu ŭ Wilni hram. P. Karazija, jaki prywitańnie swajo palitoŭsku zakončyŭ pabiełarusku, wyražajučy pryjaźń Litoŭcaŭ da biełaruskaha narodnaha adradžeńnia i pažadańni ździejśnieńnia niezaležnickich ideałaŭ hetaha narodu. Dalej pramaŭlaŭ ad ukrainskaha studenstwa ŭ Wilni stud. Tkačuk, jaki wykazaŭ, što ŭkrainskaje studenstwa wielmi cikawicca biełaruskim narodnym adradžeńniem i padčorkawaŭ nieabchodnaść ciesnaha ŭkrainska-biełaruskaha supracoŭnictwa ŭ žyćci palityčnym. Paśla wusnych prywitańniaŭ inž. Klimowič pračytaŭ prywitańni piśmiennyja ŭ nastupnym paradku: 1) ad Staršyni Rady Biełaruskaj Narodnaj Respubliki W. Zacharki z Prahi, 2) ad Biełaruskaj Rady ŭ Prazie, 3) prywitalnyja telehramy ad UNDO i Ukrainskaj Parlamantarnaj Reprezentacyi, 4) ad Ukrainskich Socyjalistaŭ Radykałaŭ, 5) piśmiennyja prywitańni ad praf. ks. J. Tarasewiča ŭ Altamont—Amerycy, 6) ad ks. W. Šutowiča, 7) ad Hurtka Biel. Instytutu Hasp. i Kultury ŭ Budsławie, 8) Hurtka BIHiK ŭ Juškoch, 9) ad Biełaruskaha Studenskaha Sajuzu ŭ Niamieččynie, 10) telehramu ad hram. Paźniaka i Leŭkowiča z Berezy Kartuskaj, 11) a tak ža piśmiennaje prywitańnie ad ajca Uład. Tałočki.

Kancert.

Paśla karotkaha pierarywu pačaŭsia kancert biełaruskaj pieśni; biełaruski chor pad kiraŭnictwam A. Stepowiča prapiajaŭ narodny hymn „Nie pahasnuć zorki ŭ niebie"... i cely rad miłahučna-harmanijnych biełaruskich pieśniaŭ.

Kancertny addzieł u wialikaj miery ŭzbahaciła solistka hr-ka Zena Bantle (mezzo-sopran), jakaja paśla nieadnolkawych wystupleńniaŭ u wuziejšych biełaruskich kołach, hetym razam dała siabie paznać šyrejšaj biełaruskaj publice. Nia hledziačy na wielmi nieadpawiednyja akustyčnyja warunki, hołas jaje i pry pierapoŭnienaj zali wykazaŭ niazwyčajnuju paŭnatu i pryjemny tembr. Z wykananych biełaruskich pieśniaŭ i z tej niaprymuša-

naj pozy, publika mieła mahčymaść prakanacca, što maje pierad saboj pieršaradnuju mastackuju siłu. Hr-ka Bantle wyjawiła nia tolki wialikuju kulturu hołasu i muzykalnaść ahulnuju, ale tak-ža zrazumieńnie biełaruskaha narodnaha duchu ŭ adśpiawanych pieśniach. Asabliwa ŭ pieśni „Jalinačka" adčuwałasia zrazumieńnie z boku śpiawački charaktaru narodnaj pieśni, poŭnaj tuhi bieskaniečnaj u melodyi i poezii ŭ źmieście. Z wialikim zacikaŭleńniem słuchała publika redka ŭ nas śpiawanyja i dobra wykananyja solistkaj pieśni: „Sasonka" Procharawa da słoŭ Kupały i „Łuham zialanieńkim" Hałkoŭskaha da słoŭ Jasakara. Akompańjawaŭ A. Stepowič. Ahułam kažučy ad kancertu, jak i ad usiaho światkawańnia astałosia jaknajlepšaje ŭražańnie. Kali „Kurjer Wil." dajučy sprawazdaču ab światkawańni ŭstrymaŭsia ad acenki kancertnaha addziełu, možna heta tolki tłumačyć tym, što sprawazdaŭca byŭ zacikaŭleny ŭ palityčnaj častcy światkawańnia

Na zakančeńnie razlahłasia na zali biełaruskaja marseljeza „Ad wieku my spali". Na hetym ahulny schod, jaki pačaŭsia a hadzinie 8, končyŭsia a hadzinie 10 wieč.

Światkawańnie ŭ sanacyi.

Biełaruska-polskaja sanacyja (białorusini-polacy) światkawała 16-tyja ŭhodki Abwieščańnia Niezaležnaści Biełarusi addzielna, jak zaŭsiody, u nastupnym paradku:

A hadzinie 11 min. 15 pačałosia ŭ Piatnickaj carkoŭcy nabaženstwa, prawiŭ sanacyjny świaščeńnik Kulčycki. Na nabaženstwa zyšłasia ŭsia biełaruskaja sanacyja i prywiali wučniaŭ wilenskaj biełaruskaj fili dziaržaŭnaj himnazii im. J. Sławackaha. Padčas nabaženstwa świašč. Kulčycki skazaŭ dla słuchačoŭ „propawiedź", u jakoj wykazaŭ bolš polskaha lakajstwa, jak biełaruskaha patryotyzmu. Biełaruskaja moładź, zahnanaja na hena nabaženstwa aj, wyšaŭšy z carkwy ščyra aburałasia.

Wiečaram u himnazijalnaj sali adbyłasia akademija sanataraŭ. „Publiki" było mnoha: prymusowa pryhnanyja himnazisty, seminarysty Duch. Praw. Seminaryi i polskija čynoŭniki. Słowam, „kazionnaja" akademija.

Hałoŭny hwozd akademii — heta referat p. A Łuckiewiča „Darohi razwoju biełaruskaj idei". Referat byŭ doŭhi i nudny; aŭtar pierakazawaŭ u im staroje na nowy ład, što — bačycie — ideja abjawić Biełaruś niezaležnaj wyšła z Wilni, dzie byccam ad 1915 h. ŭ niekatorych kruhoch krajoŭcaŭ łunała dumka ab niezaležnaści ziamiel byŭšaha Kniastwa Litoŭskaha. Woś-ža heta niakrytyčnaje ćwierdžańnie p. Łuckiewiča było najsłabiejšym miescam jaho referatu. Bo ž wiedama, što niezaležna ad nierealnaj i ŭstarełaj dumki (kali takaja i była) ab stwareńni niezaležnaj dziaržawy z ziamiel b. Wial. Kn. Lit., samastojna raźwiwałasia asabliwa ad wial. rasiejskaj rewalucyi 1917 h. sučasnaja ideja ab poŭnaj niezaležnaści Biełarusi.

Światkawańnie na emihracyi.

Biełaruskaja emihracyja ŭ Prazie českaj 16 ŭhodki Abwieščańnia Niezaležnaści Biełarusi świetkawała ŭ nastupnym paradku: Biełaruskaja Rada i Abjednańnie Biełaruskich Studenskich Arhanizacyjaŭ 25 sakawika ładziła ŭračystuju Akademiju z hetkaj prahramaj: 1) Ustupnaje słowa skazaŭ Namieśnik Staršyni Rady inž. W. Rusak; 2) Referat na temu „Imknieńni biełaruskaj nacyi" pračytaŭ Staršynia Rady W. Zacharka i 3) prywitańni haściej

(J).

Z dziejnaści Biełaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury.

Pasiedžańnie Centr. Uradu B. Instytutu H. i K. U niadzielu 25.III. h. h. adbyłosia arhanizacyjnaje pasiedžańnie B.I.H.iK., na katorym byli padzieleny funkcyi pamiž siabrami. Staršynia — wybrany ahulnym schodam Rady BIHiK — *Ks W. Hadleŭski,* wice staršyni — *W. Bahdanowič* i *dr. B. Hrabinski,* skarbnik — *inž. A. Klimowič,* sekratar *A. Stepowič,* siabry Uradu: *mhr. M. Škialonak* i *mhr. St. Stankiewič.* Da Centr. Uradu naležać usie arhanizacyjnyja i administracyjnyja sprawy Instytutu.

Nowy hurtok B.I.H.iK. U wioscy Palikšy, Maładečanskaha paw. hetymi dniami zasnawaŭsia nowy hurtok Bieł. Instytutu Haspad. i Kultury. Centralnyja ŭłady Instytutu prystupili da lehalizacyi hurtka prad dziaržaŭnymi ŭładami.

Daniušawa, Wialejskaha paw. Pawodle sprawazdačy dziejnaść Daniušaŭskaha hurtka Bieł. Instytutu Hasp. i Kultury pradstaŭlajecca za 1933 hod hetak:

Praca kulturna-praświetnaja nie mahła naležna prawodzicca z pryčyn ad uradu i siabroŭ hurtka niezaležnych.

Pry dapamozie moładzi wioski Zabałocie ŭ hetaj ža wioscy było złažana 23 krasawika 33 h. biełaruskaje pradstaŭleńnie, adyhrany sceničny twor „Boty", hladzielnikaŭ było šmat i ŭsie byli wielmi zadawoleny. Adbylisia 2 pasiedžańni Uradu hurtka: 1.I.33 i 24 VII.33.; na pieršym pastanoŭlena załažyć pry hurtku Kasu Aščadnaści, wiadzieńnie jakoj daručana K. Fiedarowiču; u wyniku hetaha zawiedziena kasawaja knižka, hdzie zapisywajucca składki aščadnaści kožnaha siabry paasobku (wysokaść składki dawolnaja) i ahulny rachunak; sabranyja hrošy addajucca na pierachawańnie ŭ Kasu Stefčyka ŭ w. Daniušawa, na knižku wydanuju dla „Kasy Aščadnaści pry hurtku Biełaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury ŭ Daniušawie". Aščadžajučych siabroŭ było 7 i da 31 śniežnia było złožana razam 20 zł. 50 hr.

Na biahučy hod pradbačycca bolšaja aščadnaść. Z biełaruskaj presy atrymliwajem praz susiedni hurtok Instytutu ŭ Žodziškach „Biełaruskuju Krynicy". Siabry Uradu K. Fiedarowič i Wincuk Gil na supolny rachunak atrymliwajuć nastupnyja hazety: 1 ekz. „Samapomačy", 1 ekz. „Шляхy Моладзi", 2 ekz. „Chryścijanskaj Dumki" i inš., jakija ŭ mieru mahčymaści i pašyrajucca.

Biblijateki pry hurtku niama. Atrymanyja ŭ 1931 h. ad Centralnaha Uradu 1 ekz. „Nowaj Ziamli", 4 ekz. Dudki Biełaruskaj i Smyka Biełaruskaha i 2 ekz: „Palityčnyja kirunki ŭ minuŭščynie i sučasnaści", pa 1 ekz. astalisia ŭ Hurtku, a rešta pieradanyja dla čytańnia ŭ dalejšyja wioski. Ad Raślanskaha hurtka Instytutu atrymany hetkija knižki: 1) Zierniatki z rodnaj junackaj niwy, 2) Biełaruskaja mowa ŭ školach Biełarusi, 3) Z Apolohetyki Chryścijanskaj, 4) Światy Rym, 5) Pieśni žalby, 6) Alkahol i baraćba z im, 7) Zło i lakarstwa na jaho.

Na nastupny hod wybrany Urad Hurtka ŭ składzie: Staršynia — Kaz. Fiedarowič, zastupnik Alfons Gil, sekretar Anton Łokcik, zastupnik Witalis Nahorski, skarbnik Wincuk Gil.

Pastanoŭlena, z pryčyny niepadawańnia ab sabie wiestak, wykasawać z śpisku siabroŭ Wiktara Miecka z wioski Rybakoŭ Ašmianskaha paw. Nr. 181 i siabroŭski bilet adasłać u Centralny Urad Instytutu; pryniać u siabry hurtka Mikałaja Hryba i Jazepa Gila, abodwa z zaśc. Uhlani i wypisać z Centrali dla ich siabroŭskija bilety; pawiedamić Centralny Urad, što siabroŭski bilet Nr. 170 wydany na imia Antona Łokcika zhubleny i prasić prysłać nowy; źwiarnucca da red „Biełaruskaj Krynicy" z prośbaj prysyłać u hurtok pa niekalki ekz. „Biełaruskaj Krynicy" dla pašyreńnia i adnačasna źwiarnucca ŭ Centralny Urad Instytutu z prośbaj prysłać knižak dla zapačatkawańnia biblijateki; pažadana, kab heta byli apawiadańni i wieršy, napr. „Kaniok Harbuniok", „Jak Hauula źbirałasia ŭ Arhientynu", „Kaziukowaje žanimstwa" i h. d.

Miedniki, Wil.-Trockaha pawietu. Pawodle sprawazdačy Hurtok Biełaruskaha Instytutu Hasp. i Kultury ŭ Miednikach pa mahčymaści prawodziŭ swaju pracu, choć nia šumna, ale pozytyŭna i zhodna z statutam i rehulaminam T-wa. Pašyraŭ jon biełaruskaje drukowanaje słowa knižkaj i hazetaj i šyryŭ narodnyja biełaruskija pieśni.

U 1933 h., dnia 25 sakawika ŭ dzień biełaruskaha narodnaha świata była naładžana akademija, była pračytana lekcyja-referat ab Akcie 25 sakawika 1918 h. i ab dziejnaści Kastusia Kalinoŭskaha. Lekcyju čytaŭ hram. Al. Waškowič u wioscy Kurhanoch.

Na 1934 h. wybrany urad hurtka ŭ nastupnym składzie: staršynia — Wiktar Taŭkiń, sekretar — Wincenty Taŭkiń, skarbnik — Jazep Butkiewič, zastupniki — Jazep Macutkiewič i Jan Jurewič. Biblijatekar — Wincuk Taŭkiń. Na nastupny hod urad hurtka pastanawiŭ bolš ažywić dziejnaść.

Chrystos Uskros!..

Šumić Nioman...
Za chwalaju chwala idzie
I u šumna pianistych chrybtoŭ čaradzie
Tam, daloka, b'je bierah wysoki.
Šaściać suchija asoki.
Wiecier šumić, šumić...
I z addalaŭ danosicca homan...
Wiecier b'jecca — a chwala biažyć
Ŭ biezdarožny prastor,
Dzie niama ni nudy,
Ni niawoli, niaščaścia i śloz...
Ach, tudy nam, tudy,
Dzie pad iskrami zor
Raśćwitajuć wiasny latucieńni
I dzie sonca zijajuć irdzieńni,
Dzie apošni jenk bolu zacich,
Dzie ŭ sarcoch ludzkich
Chrystos uskros!...

A. B — ka.

Z pryčyny Wialikodnych światkoŭ nastupny numar „Biełaryskaj Krynicy" wyjdzie z dataj 15-ha krasawika s. h.

ГРАМАДЗЯНЕ! Усе на ніву культуры! Гдзе няма, — арганізуйце гурткі Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры, а гдзе ўжо заложаныя — узмоцніце ў іх працу!

З беларускага палітычнага жыцьця ў Менску ў 1917-18 г.

(Рэфэрат Кс. В. Гадлеўскага прачытаны на Надз. Агульным Сходзе Беларускага Нацыянальнага Камітэту ў Вільні ў 16-тыя ўгодкі Абвешчаньня Незалежнасьці Беларусі дня 25 сакавіка 1934 году)

Сьвяткуючы з году ў год дзень Абвешчаньня Незалежнасьці Беларускай Народнай Рэспублікі, якой асновы былі азначаны ўжо на Усебеларускім Кангрэсе ў канцы 1917 году, а дня 25 сакавіка гэтыя асновы былі аформлены з боку юрыдычнага, сьвяткуючы гэты дзень мы думкай пераносімся ў Менск, цэнтр тагачаснага бел. палітычнага жыцьця, каб прыпомніць сабе некаторыя з тагачасных падзеяў. Сам акт 25 сакавіка 1918 году ўжо распрацаваны, апісаны і аб ім ведаюць ня толькі старэйшыя, якія помняць гэты дзень, але і маладзяж, якая знае гэты факт з гісторыі. Дзеля гэтага над самым актам Абвешчаньня Незалежнасьці нашай Бацькаўшчыны я затрымлівацца ня буду, а перайду лепш да тых мамэнтаў менскага палітычнага жыцьця, якія мала ведамы, якія аднак інтэрасуюць і старэйшае і маладзейшае грамадзянства. Аб гэтых фактах часта ўспамінаецца ў часопісах, аб іх часта гаворыцца, відаць што людзі хацелі-б ведаць усё, што датычыць тагачасных вялікіх падзеяў, хацелі-б ведаць ня толькі факты, ал і прычыны тых фактаў, якія для сяньняшняга пакаленьня часта астаюцца незразумелы. Гэтакіх фактаў, як-бы фрагмэнтаў (адламкаў) беларускага палітычнага жыцьця ў Менску я выбраў чатыры:

1) Роля Рамана Скірмунта ў тагачасным беларускім жыцьці і ягоныя спробы залажыць беларускую абшарніцкую партыю;

2) Роля Аблінскамзапу і разгон ім Усебеларускага Кангрэсу;

3) Паўстаньне і дзейнасьць Менскага Беларускага Прадстаўніцтва;

4) Прычыны пасылкі Радай тэлеграмы да Вільгэльма II.

Гэтыя чатычы фрагмэнты тагачаснага беларускага палітычнага жыцьця адбываліся на маіх вачах; апроч гэтага я карыстаўся гадавікамі газэт, якія выходзілі ў тых часох, асабліва гадавікамі „Вольнай Беларусі", „Беларускай Рады" і „Гоману" з 1918 г.; карыстаўся так-жа зборнікамі дакумэнтаў, якія выходзілі ў Менску і за межамі і зборнік: „Беларусь" з 1924 году; „Замежная Беларусь", якая ў 1926 годзе вышла ў Празе Чэскай; кніга Турука: Очерк истории национального и рэволюционнаго движения белоруссов, Масква 1921 г.; часопіс „Вольны Сьцяг" Менск 1921 год (н-ры 1—4), у каторых, праф. Ігнатоўскі пісаў на гэтую самую тэму што і Турук).

I. Роля Р. Скірмунта ў тагачасным беларускім жыцьці і ягоныя спробы залажыць беларускую абшарніцкую партыю.

Роля Скірмунта ў бел. палітычным жыцьці пачынаецца ад расейскай рэвалюцыі г. зн. ад лютага месяца 1917 году. Да гэтага часу быў ён ведамы як краёвец, каторы хацеў стварыць супрацоўніцтва народаў, якія знаходзіліся даўней у граніцах В. Княства Літоўскага і яшчэ ў 1906-9 гадох многа працаваў над польска-беларускім збліжэньнем. Чалавек бясспрэчна з вялікай духовай культурай, шырокім сьветаглядам і высокай асьветай, Скірмунт належаў у тыя часы да групы тых рэдкіх абшарнікаў на Беларусі, для каторых беларускі селянін быў бліжэйшы за селяніна, а нават шляхціца з этнаграфічнай Польшчы і каторыя пачуваліся да нейкай і маральнай і фізычнай сувязі з народам беларускім. Ад 1917 году Скірмунт становіцца ў рады беларускіх дзеячоў і хоць буйны земляўласьнік (да яго належыць вялікі двор Парэчча ў Пінскім павеце), стаецца вялікім дэмакратам і нават (шчыра ці няшчыра) беларускім патрыётам. Пры ўсім гэтым ён добра ўладаў беларускай мовай (трохі з палескім акцэнтам: „шо, шчо") і ягоныя прамовы на бел. сабраньнях выдзяляліся і зьместам і формай, яны былі заўсёды высока-патрыётычны з беларускага пункту гледжаньня і часам нават проста рэвалюцыйны, што выклікала ў прысутных буру воплескай. І вось гэты чалавек скора выбіваецца на чало беларускага руху.

Зараз пасьля рэвалюцыі быў склікаsuccessfully ў Менску зьезд беларускіх дзеячоў, каб выбраць беларускі палітычны цэнтр і каб нарысаваць плян працы на будучыню. Зьезд адбыўся дн. 25 26 сакавіка 1917 г. якраз на год прад абвешчаньнем Незалежнасьці Беларусі. На гэты зьезд прыехалі бадай усе актыўныя беларускія

Bahaćcie ziamli ŭ Niezaležnaj Litwie.

„Ziamla ŭ Niezaležnaj Litwie wialikich bahaćciaŭ nia maje, ale ŭsioždyki nia jošć jana i biednaj. Ziamla heta maje bahaćcie, ale mała chto jaho znaje, bo ahułam mała jašče dašledžana.

Wiedamym dahetul bahaćciem litoŭskaj ziamli i najbolš karystanym jošć *torf*. Tarfowiščy ŭ Litwie zajmajuć płošču ziamli da 180 tysiač hektaraŭ. Najbolš torfu ŭ pawietach: Šaŭli, Maryjampal i Mažejki. Hłybina torfu 3—4 metry, a ŭ niekatorych miajscoch da 15—16.

Dabywańnie torfu z kožnym hodam uzrastaje. Uwa ŭsiej Niez. Litwie letnim časam wykopwajuć torfu celyja tysiačy tonnaŭ. Słuža jon na apał i na hnoj. Torf takim čynam zamianiaje drewa, wuhal i roznyja darahija mineralnyja hnai...

Druhim dawoli značnym bahaćciem litoŭskaj ziamli jošć *wapna*, jakaja znachodzicca ŭ paŭnočnaj častcy Mažejkaŭskaha paw. Wapna heta całkom nadajecca da wyrabu cementu, biez jakoha ciapier pry budowie pa miestach i siołach abyjścisia było-b niemahčyma Apr ača hetaha wapnu ŭžywajuć da wyrabu cukru, da kormu ptušak, da pryhataŭlańnia lakarstwaŭ, da pabiełki ścien i h. d.

Gieologi (dašledčyki ziamli) ćwierdziać, što ŭ Uschodniaj Litwie jošć šmat *piasku* pryhodnaha da šklanych wyrabaŭ. Piasku takoha — kažuć henyja wučonyja — chapiła b absłužyć až niekalki šklanych fabrykaŭ i možna było-b jašče šmat wywieści za hranicu.

U zachodniaj častcy Biržanskaha paw. i Paswalenskaha jošć šmat *kolernaha ćwiordaha gipsu*, jaki možna užywać zamiest marmuru. Z jaho možna wyrablać roznyja azdoby i pryłady. Dahetul biełу gips byŭ užywany pierawažna pry roznych budowach.

U paŭnočnaj i uschodniaj Litwie znachodziacca wialikija pakłady *šeraha wuhla*, jakija ŭ mnohich miascoch źmiašany z piaskom.

U niekatorych miascoch jošć niewialikija pakłady takoj *hliny*, z jakoj možna wyrablać adpornyja na ahoń cehły. Hetkija cehły ciapier wyrablajuć u niekalkich litoŭskich fabrykach i šmat wywoziać za hranicu

U Niez. Litwie jošć tak-ža *materjał dla wyrabu žaleza*. Takim materyjałam źjaŭlajecca žaleznaja ruda.

Ważnym tak-ža bahaćciem treba ličyć i *kamień*, jakoha ŭ Litwie jošć duža mnoha. Słuža jon dla budowy pradusim pa miestach, a tak-ža jaho wywoziać za hranicu i biaruć za heta dobryja hrošy...

Litoŭskaja ziamla maje jašče i inšyja bahaćci, ale jany dahetul niedašledžany i niawykarystany. Budzie čas, kali ŭ litoŭskich horach možna budzie spatkać takija samyja kapalni, jak i ŭ inšych krajoch".

Hetak piša „Musu Artojas" Nr. 2, 1934. Z hetaha ŭsiaho bačym, što moža znajści ŭ swaim krai i wykarystać dla ŭłasnaha dabra wolny i niezaležny narod. Heta adzin z mnohich dokazaŭ, čamu i biełaŭuski narod pawinien imknucca da swajej niezaležnaści.

M. K.

Тарас Шэвчэнка — Пprарок Украіны.

З году ў год, у месяцы сакавіку, увесь украінскі народ ва ўсіх кутках Украіны складае ўсенародную пашану ў памяць свайго пясьняра-прарока Тараса Шэвчэнка. Шэвчэнкаўскае сьвята сталася ўсенародным абрадам, рэлігійным культам.

Тарас Грушэвськйй—Шэвчэнка радзіўся 9 сакавіка 1814 г. у сяле Морыннцях, Звенігородзкага пав. у Кіеўшчыне, як сын прыгонніка, падданага памешчыка Энгельгардта. Малы Тарас гадаваўся самотна, бяз догляду, у штодзенных бедах паншчыннага жыцьця. Скора паўміралі яго бацькі і Тарас, яшчэ дзіцём, астаўся круглай сіратой.

Васьмігадовы хлапчук Тарас пачаў вучыцца чытаць і пісаць у мясцовага дзяка, вялікага п'яніцы, які за найменшыя прамахі біў хлапчука. Адзін раз, калі дзяк быў п'яны, Тарас набіў яго і ўцёк.

Яшчэ хлапчуком Шэвчэнка выяўляў вялікія духовыя спасобнасьці і малярскія здольнасьці. Хочачы быць маляром, пачаў шукаць адпаведнага вучыцеля. Тады папаў у двор свайго пана, якому нязвычайна падабаўся. З панэм езьдзіў усюды Шэвчэнка, як казачок-лёкай; быў у Вільні, Варшаве і ў Пецярбурзе. Можам сабе ўявіць долю Шэвчэнкі, калі ён мусіў пераносіць добрыя і нядобрыя настроі пана.

У Пецярбурзе Шэвчэнка шчасьлівым трафам пазнакоміўся з людзьмі мастацтва і навукі. Дзякуючы ім, дастаў волю 22 красавіка 1838 г. і пачаў другую часьць свайго жыцьця — ужо вольным, але і далей пад знакам ліхой долі.

Ад 1839 да 1847 г. гэта найпладнейшы перыяд у яго творчасьці. У гэтым часе Шэвчэнка становіцца ведамым паэтам на Украіне, а за нязвычайна сьмелыя думкі ў сваей творчасьці зварочвае на сябе ўвагу расейскай-царскай улады. Падчас ліквідацыі ўладай тайнай арганізацыі „Общество Соединённых Словян" у Кіеве, якая мела проціўцарскі кірунак, між іншымі чаловымі людзьмі тагачаснага ўкраінскага жыцьця, арыштавалі тады і Шэвчэнку. У працэсе засудзілі яго ў войска на безтэрміновую службу. У войску забаранілі яму пісаць і рысаваць. Праз дзесяць гадоў яго адтуль звольнілі. Яшчэ раз тады едзе на Украіну і, вярнуўшыся ў Пецярбург, памірае 10 сакавіка 1861 г. Пахаваны, па яго волі, у Каневе над Дняпром.

У творчасьці Шэвчэнкі ўзаемна пераплятаюцца чыстая любоў Бацькаўшчыны-Украіны і безгранічная туга асірацеўшага мучаніка за часам, калі Украіна была вольнай. Чым далей паэт ад роднага краю і чым мацнейшыя бывалі рэлігійныя пачуваньні і самотныя разважаньні над самым сабою, тым мацнейшыя цярпеньні над няшчаснай доляй Народу, які паміма вызвольных натугаў стагнаў усьцяж у кандалох социяльнай і палітычнай няволі пад Расеяй.

Першы зборнік поэзіі Шэвчэнкі „Кобзар" выйшаў у 1840 г., а за год паявілася поэма „Гайдамакі". Ужо з самага пачатку сваей поэтыцкай творчасьці скланяўся Шэвчэнка да романтызку, што відаць у яго балядах: „Топала", „Причина", „Утоплена", „Лілея" і інш. Тады ўжо задумываўся ён над сваёй творчасьцяй у „Думи маё" і ў „Пэрэбэндi". Вельмі моцны водгук знайшла ў творчасьці Шэвчэнкі мінуўшчына Украіны, асабліва ў гістарычных поэмах: „До Основаненька", „Іван Підкова", „Гамалія", „Тарасові ніч" і ў інш. Пытаньні грамадзка-палітычнага характару апісвае ў поэмах „Сон", „Кавказ" і інш.

Шэвчэнка для ўкраінцаў ёсьць меркай творчай магчымасьці народу, гордасьцяй і славай. Ён у сваей творчасьці апяяў усе радасьці і болі народу, ён прад вачыма гнібіцеляў прадставіў усё, у чым яны былі вінаваты. Праўда і Воля для яго былі найвышэйшым ідэалам. Уважаў, каб паніжана Праўда была падвышшана, каб Воля з вышын яго лятуценьняў зыйшла на нізы ўкраінскай сапраўднасьці. Шэвчэнка, гэта вялікі дух украінскіх мінуўшых, сучасных і будучых пакаленьняў.

Ул. Дэцык.

„Самапомач".

Хто яшчэ яе ня знае — пазнайце!

„Самапомач" гэта кліч людзей пераканаўшыхся, што нішто так трывалка ня лучыць людзей і не памагае ў бядзе, як іхная ўнутраная еднасьць дзеля ўзаемнае дапамогі, дзеля самапомачы. Каб прапагаваць і пашыраць гэту думку сярод беларускага грамадзянства ў Зах. Беларусі была заложана яшчэ ў 1932 г. ў Вільні сумысная часопісь пад тым-жа назовам—„Самапомач". Часопісь гэта рэгулярна выходзіць да сягоньня як 8-мібачынны месячнік фармату 25×17 сантымэтраў і зьмяшчае матэрыял як коопэратыўны, так і земляробска-гаспадарчы. Да прыкладу апошні нумар „Самапомачы" за м-ц сакавік 1934 году зьмяшчае, між іншым, вельмі цікавую стацьцю ідэолёгічнага характару „Коопэрацыя ці рэвалюцыя" — К. Жіда, а ў земляробскай, ці лепш —гародніцка-пчалярскай часьці тэйжа часопісі знаходзім вельмі цікавае апісаньне спосабаў гаспадаркі ў Чэхаславаччыне; пасьля стацьці на такія актуальныя тэмы, як „У пару вываду куранят", „Падкармлівайце галодныя пчочы", „Як выратаваць пчолы нядаўна апаўшыя з голаду", „Барацьба з шкоднікамі ў садзе", „Нож і пілка ў руках садоўніка". Усё гэта вельмі-ж карыснае і на часе...

Апрача таго з рэдакцыйнага паведамленьня даведваемся, што рэдакцыя пастанавіла дагэтуляшнія рамкі часопісі безадкладна пашырыць: ужо ад 1-га красавіка с. г. часопісь будзе выходзіць у разьмеры 12-цёх бачынаў (дагэтуль было 8), а праз паўгоду дагнаць разьмер часопісі да 16 бачым, г. зн. удвая большы чым дагэтуль.

Найцікавей, што пры ўсім гэтым рэдакцыя тымчасам ня толькі не павялічвае дагэтуляшняй цаны падпіскі (3 перасылкай 3 залатоўкі ў год), але нават яе абніжае для тых, хто на адзін адрэс выпісвае ня менш 10-ёх экзэмпляроў.

У гэтым апошнім выпадку, гэта знача, калі нейдзе знайдуцца найменш 10 чалавек ахвотных атрымоўваць на адзін супольны адрэс і чытаць „Самапомач", дык кожны з іх павінен заплаціць не па 3 зл. за экзэмпляр у год, а толькі па 1 зл. 20 гр.

Інакш кажачы, пры гэткай супольнай падпісцы кожны асобны нумар „Самапомачы" — у прыгожай вокладцы каштуе толькі 10 грашоў. Гэта ёсьць такая дробная сума, на якую сапраўды можа пазволіць сабе і найбяднейшы наш гаспадар, каторы разумее, што без фаховай асьветы ня можна падняць агульнага дабрабыту.

Адным словам пачынаньне „Самапомачы" ў кірунку сарганізаваньня агульна-даступнай беларускай гаспадарчай часопісі заслугоўвуе ня толькі радаснага „прыняцьця да ведама", але і дзейнага падтрыманьня. „Самапомач" можа і хоча быць таннай, але ня можа быць дармовай.

Дзеля гэтага трэба зараз-жа пастарацца, каб у кожную сьведамейшую беларускую вёску ішоў найменш адзін камплет (10 экзэмпляроў) „Самапомачы"! Каштуе гэта толькі 12 зл. Грошы на „Самапомач" з кожнай пошты найлепш пасылаць не „пераказам", а бляңкетам чэкавага конта П.К.О. на № 180.485. — інж. Клімовіч, — Вільня.

Дык чытайце і выпісвайце „Самапомач". Чытач.

сілы ня толькі з Беларусі, але з абшару ўсяе даўнейшае Расеі, з Петраграду, Масквы, Кіева і іншых гарадоў. На зьезьдзе былі рэпрэзантаваны ўсе тагачасныя палітычныя кірункі, пачынаючы ад беларускіх народнікаў, а канчаючы на социялістах. На гэтым зьезьдзе доўгі час дыскутавалася пытаньне, каго выбраць на старшыню такое важнае інстытуцыі, як першага Беларускага Нацыянальнага Камітэту, і пасьля доўгіх спрэчак бадай усе дзеячы затрымаліся на асобе Р. Скірмунта, б. делегата ад Меншчыны ў 1-ую Дзяржаўную Думу і ён быў выбраны на старшыню Б. Нац. Камітэту ў Менску.

Чаму не каго іншага выбралі, а Скірмунта?

Трэба ведаць, што на пачатку расейскай рэвалюцыі ніхто не спадзяваўся, што яна будзе паглыбляцца шторaз далей, аж да камунізму. Людзі думалі, што ўрад князя Львова, а потым Керанскага, будуць трывалкімі, што расейскі лібэралізм і дэмократызм, які дайшоў да ўлады, будзе дэцыдаваць аб будучым дзяржаўным строю Расеі, што кадэты, а потым і эсэры, якія сталі на чале ўлады, не аддадуць гэтай улады нікому. А ў гэтых людзей, асабліва ў кадэтаў, асоба Скірмунта, як ведамага палітычнага дзеяча і сябры 1-ай Дзяржаўнай Думы, мела сваё значэньне. Вось дзеля гэтай прычыны Скірмунт ня толькі быў выбраны на старшыню Бел. Нац. Камітэту, але і пастаўлены на чале дэлегацыі, якая была выбрана ў ліку 7-мі чалавек на гэтым-жа зьезьдзе беларускіх дзеячоў, каб перадаць расейскаму ўраду рэзалюцыі і дамаганьні зьезду ў справе школьніцтва, самаўраду і аўтаноміі Беларусі.

Скірмунт у той час быў пакліканы яшчэ як фаховец („спэц") ад палітычных і вонкавых спраў (нешта падобнае як Чычэрын у бальшавікоў).*) І трэба сьцьвердзіць, што як Чычэрын для бальшавікоў, так Скірмунт для беларусаў у свой час прынясьлі шмат карысьці і адыйшлі (або былі адсунуты) тагды, калі іх услугі сталіся непатрэбнымі. Пры ўсім гэтым магчыма, што Скірмунт хацеў на беларускай справе зрабіць палітычную кар'еру, бо палітыцы ён быў адданы целам і душою, не шкадаваў для яе ні фізычных ні маральных трудоў.

Скірмунт, будучы на становішчы старшыні Б. Нац. Камітэту (ад 26.III. да 9.VII.1917 году), стараўся прыцягнуць да беларускай працы такжа сваіх аднадумцаў з буйных земляўласьнікаў і стварыць бел. абшарніцкую партыю. Магчыма, што ён, як добры палітык, першы рэальна адчуў правільны шлях, па якому павінна было ісьці бел. абшарніцтва г. зн. па *беларускаму народнаму шляху* і на гэты шлях хацеў яго скіраваць, або лепш кажучы, вярнуць. На аднэй з чародных сэсіяў Б. Нац. Камітэту (13—15.V.17 г.) былі прысутны, апроч Скірмунта, Ад. Вайніловіч, ведамы менскі дзеяч, княгіня М. Радзівілл, ведамая філянтропка і мэцэнатка беларускага і літоўскага руху і князь Друцка-Любэцкі. Апроч гэтага ў Б. Нац. Камітэт заходзіў і князь Станіслаў Радзівілл са Століна, прыяцель і аднадумец Скірмунта, які на зьезд беларускіх дзеячоў дня 25—26.III.17 прыслаў нават прывітальную тэлеграму са Століна і вельмі інтэрэсаваўся беларускай працай наагул.

На тэй сэсіі дня 13—15.V.17 г. даходзіла да такіх мамэнтаў, што, здавалася, буйныя земляўласьнікі на Беларусі пачынаюць пазнаваць самі сябе і варочацца да таго народу, з каторага яны вышлі. Такі напр. князь Друцка-Любэцкі (здаецца з-пад Лунінца) у сваей прамове заявіў, што ён добра ведае, што паходзіць з старадаўняга роду беларускіх князёў і што ён невінаваты, што над яго калыскай пялі не беларускія, а польскія песьні (іншымі славамі, што яго ўзгадавалі на паляка). Але ўчасьнікі сэсіі мала праняліся гэтымі славамі князя, бо надыходзіў такі час, што ад князёў і буйных земляўласьнікаў трэба было быць як найдалей— і прыхільнікі Скірмунта, адчуўшы гэты настрой да іх сяброў сэсіі Б. Нац. Камітэту, вышлі, каб болей ужо не вярнуцца. Спужала іх радыкальнасьць беларускага руху. Асталіся толькі Скірмунт і княгіня Радзівілл. Гэтая апошняя хоць і далей памагала беларусам матэрыяльна, то ў палітычным жыцьці беларускім не адыгрывала ніякай ролі. Яна асталася мэцэнаткай беларускага руху да канца. Такім парадкам Скірмунту стварыць беларускую абшарніцкую партыю не ўдалося.*)

(д. б.)

*) Чычэрын, як ведама, ня гледзячы на тое, што паходзіў з расейскае арыстакрацыі, быў пакліканы бальшавікамі ў першых гадох іхняй улады на высокае становішча камісара заграннічных спраў і спаўняў гэты абавязак пакуль яго не замяніў Літвінаў.

*) Цяпер Р. Скірмунт працуе ў польскай санацыі, якая яго дэлегавала ў сэнат і ў беларускай працы ня прыймае ніякага ўчасьця.

Sialanski sabataž u Sawieckaj Biełarusi.

Polskaje Telehrafičnaje Ahienstwa padaje: u Sawieckaj Biełarusi uznoŭ pačaŭsia sialanski sabataž, jaki pradstaŭlajecca wielmi hroza: sialanie pahałoŭna wyrezwajuć usio bydła.

U adnym tolki Kaściukoŭskim rajonie zarezana 15.000 štuk bydła. Hetkija wiestki nadychodziać i z inšych rajonaŭ, miž inšymi z Mienskaha i Woršanskaha.

Mienskaja kamunistyčnaja hazeta „Orka", apiswajučy hety sialanski sabataž ćwierdzić, što heta rabota *kontrrewalucyjnaha kułacka - nacyjanalistyčnaha biełaruskaha sialanstwa.*

Spadziajomsia, što nad rezańniem skaciny baraćba suproć maskoŭskaj akupacyi Uschodniaj Biełarusi nia spynicca. Prydzie čas, što zmučany narod kiniecca z nažami, kosami i siarpami na akupantaŭ maskoŭskich, polskich i żydoŭskich kamunistaŭ.

Čystki ŭ S.S.R.R.

Z sprawazdačy Centr. Kantrolnaha Kamitetu (CKK) Kompartyi, jaki prawodziŭ apošniuju „čystku" ŭ SSRR i akančalna źlikwidawaŭsia na 17 kanhresie Kompartyi, dawiedwajemsia.

Na pieršy ahoń pašli „zahrožanyja woraham" Ukraina i Biełaruś, a tak-ža asnaŭnyja pramysłowyja wokruhi: Maskwa, Leninhrad, Urał. Najbolš wykinutych z partyi „čystkaj" maładych siabroŭ, pierawažna sialan. Čystka prachodziła nia ŭsiudy hładka; pa siołach jaje sabatawali, asabliwa na Ukrainie i Biełarusi. Matywy „čystki" byli roznyja: na Ukrainie, Biełarusi i Kaŭkazie — nacyjanalizm, u Donbasie — biurokratyzm, u chlebarobskich wokruhach — sabataž.

Paśla „čystki" Kompartyja pamienšała na 200 tysiač siabroŭ.

Prociŭpolskaja palityka Čechasławaččyny i polska-čechasławackija retorsyi.

Polskaja presa padaje: Chwala prociŭpolskich wystupleńniaŭ na Ciešynskim Šlonsku ŭściaž pašyrajecca; sudowyja ŭłady aryštoŭwajuć tamašnich palakoŭ, a skarbowaja kamisija prawodzić rewizii ŭ palakoŭ, šukajučy niefarmalnych hrašowych tranzakcyjaŭ z Polščaj.

Adnačasna pačali zwalniać ad pracy ŭ čechasławackich fabrykach polskich rabotnikaŭ — hramadzian Polščy.

Paśla hetaha, polskija administracyjnyja ŭłady adniali prawa prabywańnia ŭ Polščy 21 hram. Čechasławakii, jakich ciapier z Polščy wysialajuć.

Roznyja wiestki.

Z POLŠČY.

Biezrabotnaja intelihiencyja. Statystyka padajeı u Polščy jošć až 120 tysiač biezrabotnaj intelihiencyi, jakaja nia maje wyrazna aznačanaha fachu.

Upadak ramiasła. Polskaja presa piša: Ramiasło ŭ Polščy wa ŭsich halinach u poŭnym zaniapadzie. Wa ŭsich warštatach miarćwiečaść i ruina, nie chapaje pracy i srodkaŭ. Ramieśnickija arhanizacyi pierapoŭnieny bieznadziejnaśćciaj i nia mohuć znajści šlachoŭ, kab wyjści z ciapierašniaha marazmu.

Wielmi cikawyja pastanowy Hałoŭnaj Rady Ramiasła, jakaja praz dwa dni niadaŭna zasiadała ŭ Waršawie. Jana pastanawiła prywitać dahawory ab nienapadańni, z warunkam, što ŭtrymańnie wajskowaj siły jošć najlepšaj zabiaśpiekaj miru. Dalej Rada prywitała nowuju konstytucyju i pastanawiła wydać adozwu, kab ramieśnickuju moładź wučyli abchodzicca i z aružžam.

Kali henyja pastanowy i buduć wykanany, dyk dla ramiasła ad hetaha chiba ž ani trocha nie palahčeje.

Nowyja 100 złotyja. Bank Polski wydrukawaŭ na 3 miljony złotaŭ nowyja banknoty pa 100 zł. Henyja banknoty krychu na cianiejšaj papiery ad ciapierašnich 100 zł., padobnyja da 20 zł.

Hrozny pažar u Łodzi. 26 sakawika wybuchnuŭ pažar u pradzilnaj fabrycy A. Winera ŭ Łodzi, dzie pry hetym akazałasia zranienych (udarami i apalilisia) 12 rabotnikaŭ i 3 rabotnikaŭ zhareła.

Z ZAHRANICY.

U Aŭstryi źmianili konstytucyju, jakaja maje i na dalej papiaredni demokratyčny charaktar, a na čale dziaržawy stawić prezydenta, a tak-ža ŭstanaŭlaje sojmy: dziaržaŭna-sajuzny i krajowyja.

Niezależnaść Filipinaŭ. Z Wašynhtonu (Ameryka) padajuć: pałata reprezentantaŭ uchwaliła zakon ab niezaležnaści Filipinskich wastrawoŭ, dzie da 1 kastryčnika s. h. maje być zawiedzieny respublikanski ład.

Złodziejskaja Ameryka Hieneralny prakuror Ameryki Kuminh zajawiŭ u senacie, što ŭ Amerycy azbrojenych złodziejaŭ jošć bolš čymś żaŭnieraŭ u armii i flocie całych Zł. Št. Ameryki.

Uciakajuć z SSRR. až u Indyju. Anhlijskija hazety padajuć: u Finahar u Indyi pačali prybywać biežancy z SSRR. Uciakajuć hrupami pa 10—15 asob. Niadaŭna prybyło bolš 100 asob, bolšaść žančyny i dzieci. Biežancy pierawažna sialanie.

Z KRAJU.

Razwodździe. Najbolšyja reki našaha Kraju Dźwina i Nioman napoŭniŭšysia wiaśnianaj wadoj šyroka raźlilisia Dźwina ŭ wakolicach Drui i Dryssy zaliła 11 wiosak. Kala 300 asob pakinuli swaje chaty pad wadoj i pierabralisia wyšej. Nioman tak-ža hrozna bušuje; u wakolicach Horadni zaliŭ prybiarežnyja łuhi i nižejšyja paletki, u niekatorych miascoch na swaich prytokach pazrywaŭ masty i pazaliwaŭ młyny.

Z WILNI.

Adnaŭleńnie „Pčały." U niadzielu 18 h. m. adbyŭsia ahulny schod siabroŭ biełaruskaha kooperatyŭnaha t-wa „Pčała" ŭ Wilni. T-wa dapoŭniłasia niekalkimi nowymi siabrami. Na schodzie pastanoŭlena, što T-wa, aprača dahetulašniaj pracy, budzie zajmacca zboram i zbytam miodadajna-lekarskich ziołak. Z hetaj metaj budzie apracawany i apublikawany rehulamin zboru i dastawy ziołak dziela zbytu. Aprača taho statut T-wa pašyrany jšče ŭ tym sensie, kab mahčy adčyniać addzieły „Pčały" na prawincyi. Abwiestki t-wa „Pčały" pastanoŭlena pieranieści ŭ bieł. koop.-haspadarčuju časopiś „Samapomač." U skład Nahladnaj Rady „Pčały" na nastupny hod wybrany hramadzianie: M. Mancewič, Bindziuk, Šnarkiewič, Darachowič inž. Dubiejkaŭski i inž. Klimowič. — Kantora T-wa „Pčała" tymčasowa mieścicca ŭ pamieškańni, pry wul Karaleŭskaj 5—8 (Bieł. Kredytnaje T-wa).

БЕЛАРУСЫ! Падтрымлівайце сваю прэсу! Выпісвайце найстарэйшую беларускую газэту „Беларускую Крыніцу"!

Piśmy z wioski.

Serwitutnaja sprawa.

Mur. Ašmianka, Ašmianskaha paw. U nas za časoŭ rasiejskich u dwornym lesie byŭ serwitut; mieli my tam paśbišča. Ciapier, za polskim uradam, ułaśnik dwara p. Zahorski wysiek na serwitucie ŭwieś les i pasieku raździaliŭ z sialanami; sialanam dastałasia tracina hetych pasiekaŭ. Swaju pasieku p. Zahorski pradaŭ našym sialanam. Pakupščyki zapłacili panu što należałasia i spadztawalisia, što ŭsio ŭparadku.

Tymčasam pačalisia nowyja ciažary, dy takija ciažkija, što i wydzieržać trudna, musić prydziecca wyrakacca ziamli. Šluć nakazy za nakazami, što i razabracca trudna, nie haworačy ŭžo ab zapłacie na hetyja nakazy. Musić hetyja pasieki pad bankam ci što inšaje tam jošć, bo i skul-ža stolki apłaty biarecca.

Dyk kali ž my dačakajem sprawiadliwaj ziamielnaj reformy, kab zmahli ŭparadkawać swaje ziemlarobskija warštaty pracy!?

Kulikoŭski

Zapamoha hałodnym.

Jody, Brasłaŭskaha paw. Apošnimi časami ŭsie hazety trubiać trywohu ab hoładzie ŭ našym Kraju. I sapraŭdy hety hoład strašny. Woś i ŭ našuju hminu prysłali zapamohu hałodnym. Atrymali nia ŭsie, bo dzie-ž tam usim chopić; dastali bahaciejšyja ziamloj, a biadniejšyja jašče čakajuć. Ludzi ab henaj dapamozie haworać rozna. Kažuć, što treba budzie za jaje nadta šmat adrablać. Sialanie našy pracy nie bajacca, ale bajacca, što kali chto astaniecca żyŭ, nia budzie mieć času i swajej raboty zrabić, adrablajučy za dapamohu.

Nie zważajučy na hetyja strachi dapamohi ludnaść šukaje, bo jana biezadkładna patrebnaja.

J. P.

Warapajeŭskaja hmina, Pastaŭskaha pawietu. U našaj wakolicy ŭ sučasny mament z pryčyny hoładu i niedajadańnia wielmi šparka stali pašyracca zaraznyja chwaroby, asabliwa tyfus. Užo časta zdarajucca wypadki śmierci. Najbolš chwareje školnaja moładź. Hałodnym hmina daje pomač u natury, pa 6 kilaŭ žytniaj muki na dušu na miesiac, dla dziaciej mienš. Hetaja norma susim nie wystarčalnaja, bo wyżywić jana čaławieka nia moža, a druhich praduktaŭ, bulby i warywa, u nas nichto nia maje, dyk woś i musić żywicca hetym „pajkom". Biadujuć ludzi ab tym, što budzie wiasnoj, kali treba budzie nia tolki jeści, ale i siejać, a niekatoryja ŭ hetym strachu ŭžo na toj świet uciakajuć. Užo chodziać u nas čutki, što ŭ našym pawiecie sioleta pamre dźwie tysiačy ludziej, heta byccam niejki waražbit pradskazaŭ.

Ab pomačy nasielnictwu praduktami treba skazać, što jana wielmi doraha kaštuje. Za pud muki treba budzie pracawać z kaniom dzień, a piešamu try dni. Hetaja muka bywaje darażej jak u handlara-spekulanta. Nia hledziačy na heta „achwotnikaŭ" jošć i na hetkija warunki, što nawat ahraničwajuć ličbu tych „achwotnikaŭ", jakija zmušany karystacca z hetaj pomačy.

Adnym słowam, pomač, jakuju daje haładajučym uława, źjaŭlajecca kaplaj u mory.

Lawon Baryłka.

U čužoj arhanizacyi.

Kawali, Łyntupskaj hm. Da nas prychodzić „B. Krynica" i čytajučy jaje znachodzim wiestki i ab żyćci biełaruskaj moładzi wa ŭsich kutkach Zach. Biełarusi. Ab našaj staroncy nichto jašče nie napisaŭ. U nas praświačajuć narod polski ksiondz i polski wučyciel, z dapamohaj polskaha pana. Dla moładzi jany zakładajuć polskija arhanizacyi i tam našuju moładź pierarablajuć na palakoŭ.

I tak, u našaj wioscy, kaliś čysta litoŭskaj, a ciapier biełaruskaj, jošć až try polskija arhanizacyi, a biełaruskaj abo litoŭskaj aniwodnaj. U hetych arhanizacyjach našaja moładź wučycca ŭsiaho i ničoha swajho. Adna z hetych arhanizacyjaŭ — „Koło Młodzieży Wiejskiej" zładziła ŭ nas 21.I. s. h. polskaje pradstaŭleńnie z z bufetam, dzie była harełka, kažuć — samahonka. Paśla hetaha pradstaŭleńnia kiraŭniki jaho tak padhulali, što i bicca pačali. Pa hetaj „hulni" pamior starejšy čaławiek, jakomu dobra dastałosia ad razwiasielanych harełkaj. Pryčynu śmierci prypiswajuć pabojam. Dziki heny pastupak świedčyć ab dzikaści tych, što jaho dakanali. Słowam, naš narod, asabliwa moładź, dzičeje.

Darahaja moładź, waźmisia za swaju hazetu i knižku, jakija Ciabie abaroniać ad dzikunstwa i pakažuć świetlejšy žyćciowy šlach.

Wiaskowiec.

„Асва".

Пад гэткім назовам 25 сакавіка с. г. выйшаў друкам пабеларуску ў Вільні, маскоўска-савецкі пашквіль. Зьмест пашквілю спэцыяльна супроць Абвешчаньня Незалежнасьці Беларускай Народнай Рэспублікі і агулам супроць ідэалу незалежнасьці Беларусі, выяўленага Актам 25 сакавіка 1918 году.

Пашквіль гэны сабою нас ня дзівіць, ён бязглузды і бяздарны, але дзівіць нас, што падпісаў яго, як рэдактар-выдавец П. Радзюк, здаецца студэнт і сябра Беларускага Студэнскага Саюзу ў Вільні. Дзівіць нас так жа, што гэны пашквіль сіліўся кольпортаваць сябра Ураду Бел. Студ. Саюзу студ. Тышкевіч 25.III. с. г. у памешканьні Бел. Інстытуту Гасп. і Культуры (Завальная 1 1 у Вільні) падчас Акадэміі наладжанай Бел. Нац. К-там і прысьвечанай 16-ым угодкам Абвешчаньня Незалежнасьці Беларусі. Само грамадзянства прысутнае на Акадэміі аднак рашуча „папрасіла" Тышкевіча спыніць ягоную службу.

Цікава, што гэтых „гаспод" ці „таварышаў" лучыць з Беларускім Студэнскім Саюзам і што ім за гэта скажа апошні?

П—К.

Paštowaja skrynka.

M. Biazdolny. Waš wierš pieradali ŭ „Šlsch Moładzi".

Kulikoŭski. Atrymali, dziakujem, skarystajem u nastupnych numaroch.

Jefimik. Za hetuju premiju, što Wy prosicie, treba prysłać 10 zł. 50 hr.

Paddubič. Ciapier prośby spoŭnić nia možam; pačakaŭšy moža i damo radu.

J. Jaławiec. Dziakujem, ale źmiaścić nie zmahli; budziem Wam udziačny za knižki.

Waŭčok. Dziakujem, skarystajem u nastupnym numary.

Wałožyniec. Atrymali, dziakujem za zaŭwahi, krychu skaraciŭšy nadrukujem. Pišycie čaściej.

Matelonku J. Knižki-premija wysłany na imia Hreckaha dn. 10.III.

Usiakija biełaruskija knižki i časopisi najtaniej dastawić moža

Biełaruskaja Kniharnia „PAHONIA"

Wilnia wul. Zawalnaja 1-1.

Zakazy z prawincyi wysyłajucca tolki za hatoŭku; za dapłataj wykonwajucca zakazy tolki pa atrymańni zadatku ŭ raźmiery nia mienš adnej traciny wartaści zakazu.

redakta JanPaźniak

Biełaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny ŭ Wilni, Zawalnaja 1 — 3.

Wydawiec: A. Šutowič.